

A2000-09 21.03.2000

Norges Fotballforbund - Sport & Spesialreiser AS - salg av billetter til Euro2000 - konkurranseloven § 3-10

Sammendrag:

Etter Konkurransetilsynets vurdering er det grunnlag for å hevde at Sport & Spesialreisers enerett virker konkurransebegrensende på en måte som strider mot formålet i konkurranseloven. Vilkårene for å gripe inn mot eneretten er oppfylt, men tilsynet er kjent med at billettene til Euro2000 langt på veg er solgt til sluttbrukerne. Tilsynet anser det derfor ikke som praktisk mulig å gjennomføre et inngrep mot avtalen.

Konkurransetilsynet viser til brev fra Norges Fotballforbund (NFF) og Sport & Spesialreiser AS (S&S) av henholdsvis 28. januar og 3. februar i år angående en avtale om salg av billetter til europamesterskapet i fotball.

1. Bakgrunn

Pure Management Group AS (PMG) v/advokatfirmaet Lindh Stabell har i brev av 10. januar i år bedt Konkurransetilsynet om å gripe inn mot NFFs fordeling av billetter til EM i fotball i Belgia og Nederland i juni 2000 (heretter kalt Euro2000). Ifølge PMG har NFF inngått en avtale som gir S&S enerett i Norge til videresalg av billetter til Euro2000. Dette innebærer at bare S&S kan tilby pakketurer til Euro2000 der billetter til Norges kamper er inkludert. Andre norske reisearrangører er avskåret fra å selge slike reiser.

PMG mener at NFFs praksis er konkurransebegrensende og hindrer effektiv bruk av samfunnets ressurser. PMG har bedt Konkurransetilsynet om å gripe inn etter konkurranse-loven (krnl) § 3-10.

2. Partene

2.1 NFF

NFF organiserer fotballklubber i Norge. NFF er medlem av FIFA og UEFA og har blant annet ansvaret for å organisere kampene til de norske landslagene i fotball. NFF er UEFA og FIFAs representant i Norge når det gjelder tildeling av billetter til kamper som landslagene deltar i.

2.2 Sport & Spesialreiser

S&S ble grunnlagt i 1988 og har som formål å drive turproduksjon og reisebyråvirksomhet. Selskapet eies av Sponsorservice (80%) og Odd Bævre (20%). S&S hadde i 1999 en omsetning på ca. 93 mill. kr.

2.3 Pure Management Group

PMG er et norsk selskap som ble stiftet i 1997. Selskapet arrangerer konserter og evenementer og ønsket å arrangere evenementer i forbindelse med Euro2000. Selskapet omsatte i 1999 for ca. 24

millioner kroner.

3. Billettfordelingen til Euro2000

NFF har fått tildelt 18 175 billetter fra UEFA. Disse skal fordeles til blant annet samarbeids-partnere, sponsorer og publikum. Fordelingen av billetter mellom NFF og S&S til Euro2000 er regulert i en sponsoravtale mellom partene som ble inngått 23. februar 1998. Avtalen gir S&S rett til å kjøpe inntil 15 prosent av den billettkvoten NFF ble tildelt fra UEFA etter at landslaget kvalifiserte seg til mesterskapet. S&S må rette seg etter UEFAs betingelser for billettsalg der det kreves at kjøpere skal registreres med navn, adresse og nasjonalitet. Billettprisen skal dessuten være godt synlig på billetten. S&S' rett til å distribuere billettene til Euro2000 er bare en av flere rettigheter S&S får som følge av avtalen. Avtalen varer frem til 31. desember 2000.

NFF opplyser at foreningen ikke har vurdert å tilby billetter til Euro2000 til andre reise-arrangører enn S&S. NFF har selv ønsket å distribuere flest mulig billetter direkte til publikum. Ifølge S&S har flere aktører kunnet konkurrere med S&S om sponsor-avtalen som billettfordelingsavtalen til Euro2000 er en del av.

4. Konkurranseloven

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i krrl § 3-10 gripe inn mot vilkår, avtaler og handlinger dersom tilsynet finner at disse har til formål, virkning eller er egnet til å begrense konkurransen strid med formålet i loven 1-1 om effektiv ressursbruk. Første ledd omfatter blant annet vilkår, avtaler og handlinger som kan:

- a) opprettholde eller styrke en dominerende stilling i et marked ved hjelp av konkurransehemmende metoder, eller
- b) begrense kunders valg, fordyre produksjon, distribusjon eller omsetning, stenge konkurrenter ute eller nekte forretningsforbindelse eller medlemskap i sammenslutninger.

Med nektelse av forretningsforbindelse menes også at en ervervsdrivende bare er villig til forretningsforbindelse på bestemte vilkår.

5. Konkurransetilsynets vurderinger

5.1 Det relevante markedet

Det relevante marked defineres som den minste gruppe produkter og det minste geografiske område der tilbyderne, dersom de opptrer som et kartell, kan utnytte markedsrett. Det relevante markedet avgrenses ut fra blant annet sluttbrukernes muligheter til å erstatte en leverandørs produkt med et alternativt produkt.

5.1.1 Produktmarkedet

Saken gjelder salg av billetter til Norges innledende kamper i Euro2000. Konkurransetilsynet legger til grunn at disse billettene er et så særegent produkt for nordmenn at det vanskelig kan erstattes av andre

produkter. I utgangspunktet antar derfor tilsynet at tilbudet av billetter til Norges kamper i Euro2000 kan avgrenses som et relevant marked. Spørsmålet som tilsynet må vurdere i denne saken er hvor sluttbrukerne kan få kjøpt billettene og om de ulike salgskanalene utgjør egne relevante markeder.

Etter det Konkurransetilsynet har fått opplyst distribueres billettene til Euro2000 på flere måter. Av NFFs billettkvote legges ca. 10 000 billetter ut for salg til publikum. S&S har som nevnt gjennom avtale med NFF kjøpt 2 640 billetter for videresalg til publikum. Disse billettene selges bare i kombinasjon med salg av pakkereiser til den aktuelle kamp. I tillegg selges billetter til kampene blant annet i landene hvor Norges motstandere kommer fra og direkte fra Euro2000-arrangøren. Tilsynet legger derfor til grunn at norske sluttbrukerne teoretisk sett har hatt flere kjøpsalternativer enn gjennom NFF og S&S. I praksis mener imidlertid tilsynet at det ikke finnes så mange reelle alternativer dersom sluttbrukerne ønsker å bruke en offisiell salgskanal. Dette begrunnes med at NFF har fått tildelt kvoten som norske sluttbrukere er tiltenkt til Norges innledende kamper. NFF skal selge 10 000 billetter direkte til sluttbrukerne, mens det ifølge media er etterspurt over 200 000 billetter. Etter tilsynets vurdering indikerer dette at kjøpsalternativer til NFF og S&S mer er en teoretisk mulighet enn en realitet for de aller fleste sluttbrukerne i Norge. Tilsynet legger derfor til grunn at i praksis har norske sluttbrukere to offisielle salgskanaler. Dette er kjøp av billetter fra enten NFF eller S&S.

Konkurransetilsynet har videre vurdert hvorvidt salg av billetter gjennom NFF og S&S kan sies å tilhøre det samme relevante markedet. Det at det er det samme produktet, det vil si billetter til Norges kamper, som selges gjennom NFF og S&S, er etter tilsynets vurdering et argument for at disse salgskanalene kan inkluderes i det samme relevante produktmarkedet. Det er imidlertid flere faktorer som trekker i retning av at de to tilbudene ikke kan sies å være fullt ut substituerbare. Dette er:

Tilbudet fra S&S

S&S tilbyr pakketurer som består av billett(er) til Norges kamper, reise, opphold og diverse tilleggstjenester. Ifølge S&S' internettsider koster pakkene mellom 10 000 kr og 20 000 kr. Siden billetten(e) er koblet sammen med andre tjenester og fordi prisen på en pakkereise er svært høy i forhold til billettprisen, mener tilsynet at mange sluttbrukere vil oppfatte tilbudet til S&S som et annet produkt enn kjøp av enkeltbilletter fra NFF.

Restriksjoner på salget til NFF

NFF tillater at hver sluttbruker bare kjøper to billetter. Tilsvarende restriksjoner gjelder ikke for S&S. Etter Konkurransetilsynets oppfatning fører dette til at sluttbrukere som trenger flere enn to billetter, ikke kan benytte seg av tilbudet til NFF, men må kjøpe billetter, reise og opphold fra S&S.

Usikkerhet ved kjøp av billetter gjennom NFF

NFF har bestemt at tildeling av billetter skal skje gjennom loddtrekning. Dette innebærer at sluttbrukere som vil være sikker på å komme på Norges kamper må henvende seg til S&S.

Etter Konkurransetilsynets vurdering trekker disse momentene i retning av at NFFs billettsalg ikke kan anses som et substitutt til billettsalget gjennom S&S som kan inkluderes i det samme relevante marked. Selv om billettene gjelder de samme kampene, mener tilsynet at handels-vilkårene som sluttbrukerne stilles overfor er så ulike at salget gjennom S&S og salget gjennom NFF bør avgrenses til to separate

produktmarkeder.

5.1.2 Det geografiske marked

Det geografiske marked skal avgrenses ut fra sluttbrukernes alternative kjøpsområde. Konkurransetilsynet legger til grunn at sluttbrukerne i denne saken er billettkjøpere i Norge til Norges innledende kamper i Euro2000. På bakgrunn av at sluttbrukernes kjøpsalternativer i all hovedsak er gjennom NFF og S&S, legger tilsynet til grunn at sluttbrukernes kjøpsområde er nasjonalt og at det geografiske markedet kan avgrenses til Norge.

5.2 Markedsandeler

Etter det Konkurransetilsynet kjenner til er NFF og S&S de eneste offisielle salgskanaler for billettene som NFF har fått tildelt til Euro2000. Som nevnt tidligere finnes det teoretisk sett andre salgskanaler enn NFF og S&S, og tilsynet antar at noen nordmenn har skaffet seg billetter gjennom disse. NFFs enerett og den høye etterspørselen etter billetter fra NFF tyder imidlertid klart på at NFF er hovedsalgskanalen for individuelle billetter. Tilsynet legger derfor til grunn at NFF har en dominerende stilling i sitt marked og har muligheten til å utnytte markedsrett. Siden S&S er den eneste turarrangøren i Norge som mottar billetter fra NFF for å selge pakke-reiser til Norges kamper, legger tilsynet videre til grunn at også S&S har en dominerende stilling i sitt marked med tilhørende muligheter til å utnytte markedsrett.

6. Konkurransmessige virkninger

Konkurransetilsynet har vurdert hvorvidt det er grunnlag for å gripe inn etter krrl § 3-10 mot at NFF bare distribuerer billetter til én turarrangør. I den forbindelse har tilsynet vurdert om andre turarrangører har alternative forretnings-muligheter til leveranser fra NFF og om S&S' enerett virker konkurransebegrensende i strid med formålet i krrl.

6.1 Alternative forretningsmuligheter

Konkurransetilsynet har undersøkt om andre turarrangører enn S&S kan få levert billetter til Norges kamper i Euro2000 fra andre enn NFF. Tilsynet er kjent med at Euro2000 sentralt ikke ønsker å levere billetter til turarrangører. Etter det tilsynet kan se finnes det derfor bare to leverings-alternativer for andre turarrangører i tillegg til leveranser fra NFF. Disse består av salg av såkalte VIP-pakker rettet mot næringslivet og anskaffelse av billetter fra annen-håndsmarkedet.

Ifølge PMG har selskapet forsøkt, men ikke lyktes i å få tak i VIP-pakkene til Euro2000. Selskapet har også hatt tilbud om billetter gjennom annenhåndsmarkedet, men har avslått disse fordi slik omsetning ikke er i tråd med UEFAs regler for billett-distribusjon. Tilbydere av slike billetter kan bli stemplet som useriøse.

På denne bakgrunn mener Konkurransetilsynet at alternative leveranser av billetter til Euro2000 er begrenset.

6.2 Konkurransmessige virkninger av avtalen mellom NFF og S&S

Konkurransetilsynet har vurdert om NFFs avtale med S&S virker konkurransebegrensende på en måte

som gir grunnlag for inngrep etter krrl § 3-10. Sentralt i denne vurderingen er hvorvidt S&S kan utnytte markedsrett ved salg av pakkereiser til Norges kamper i Euro2000. Utnyttelse av markedsrett kan blant annet slå ut i høyere priser, mindre omsatt kvantum, høyere kostnader og dårligere service.

Etter Konkurransetilsynets vurdering finnes det forhold som tilsier at S&S har muligheter til å utnytte markedsrett ved salg av pakkereiser til Euro2000. Et forhold er at selskapet gjennom avtalen med NFF har fått en enerett i Norge til å selge pakkereiser til Norges innledende kamper i Euro2000. Eneretten fører til at S&S ikke utsettes for konkurranse fra andre aktører. Etter tilsynets vurdering kan dette føre til at selskapet kan ta høyere priser på pakkereisene enn om det hadde vært en mer effektiv konkurranse i markedet. Manglende konkurranse kan også legge grunnlaget for høyere kostnader i S&S og lavere kvalitet på tjenestene som selskapet tilbyr.

Et annet forhold som kan påvirke mulighetene for å utnytte markedsrett er at S&S kobler salg av billetter sammen med salg av pakkereiser. Koblingen medfører at sluttbrukerne ikke får kjøpt billetter uten å kjøpe en pakketur til mesterskapet. Siden mange av sluttbrukerne har en høy betalingsvillighet for billettene medfører koblingssalget at S&S kan øke prisen på pakkereisene. Etter tilsynets vurdering kan koblingssalget føre til at S&S kan utnytte markedsrett på salg av pakkereiser.

Konkurransetilsynet er oppmerksom på at en utnyttelse av markedsrett fra S&S sannsynligvis ikke vil medføre færre solgte billetter til Euro2000. Dette skyldes den høye etter-spørselen etter billetter som ifølge media langt overstiger tilbudet. Tilsynet antar derfor at S&S får solgt alle billettene sammen med pakkereisene til Euro2000. S&S' utnyttelse av markedsrett vil derfor ikke nødvendigvis gi et samfunns-økonomisk tap i form av færre solgte billetter.

Etter Konkurransetilsynets vurdering kan imidlertid S&S utnyttelse av markedsrett medføre andre samfunnsøkonomiske tap enn færre solgte billetter. Som nevnt kan utnyttelsen av markedsrett etter tilsynets oppfatning gi et samfunnsøkonomisk tap dersom det fører til en mindre effektiv drift av selskapet enn om det hadde vært mer konkurranseutsatt. Et slikt tap kan komme til uttrykk ved at selskapet har høyere kostnader enn det ville hatt dersom det var mer effektiv konkurranse i markedet. Manglende konkurransepress kan også komme til uttrykk gjennom lavere kvalitet på tjenestene og dårligere service overfor sluttbrukerne. Etter tilsynets vurdering vil S&S' enerett sammen med koblingssalget kunne føre til at sluttbrukerne får et pakkereisetilbud med lavere kvalitet og høyere pris enn om det hadde vært en mer effektiv konkurranse i markedet.

På denne bakgrunn mener Konkurransetilsynets at S&S' enerett til å selge pakkereiser til Euro2000 vil kunne være egnet til å begrense konkurransen på en måte som kan gi grunnlag for inngrep etter krrl § 3-10.

7. Avslutning

På bakgrunn av drøftelsen ovenfor er det etter Konkurransetilsynets vurdering grunnlag for å hevde at S&S' enerett virker konkurransebegrensende på en måte som strider mot formålet i krrl. Vilklårene for å gripe inn mot eneretten etter krrl § 3-10 vil derfor være oppfylt. Tilsynet er imidlertid kjent med at

billettene til Euro2000 langt på veg er solgt til sluttbrukerne og tilsynet anser det derfor ikke som praktisk mulig å gjennomføre et inngrep mot avtalen.

Konkurransetilsynet legger imidlertid til grunn at det kan være aktuelt for NFF å reforhandle avtalen med S&S. På bakgrunn av S&S' rolle i billettslaget til tidligere mesterskap, antar Konkurransetilsynet at det i den forbindelse kan være aktuelt for NFF å vurdere å gi selskapet tilsvarende eneretter til kommende mesterskap. På bakgrunn av de konkurranse-messige virkningene av slike avtaler mener tilsynet at det er aktuelt å vurdere også eventuelle nye avtaler i forhold til konkurranse-loven.

Etter Konkurransetilsynets vurdering finnes det fra et konkurransemessig synspunkt bedre alternativer til den type avtale som NFF har inngått i forbindelse med Euro2000. NFF kunne for eksempel lagt billettsalget ut på anbud slik at flere selskaper kunne fått muligheter til å konkurrere om billettsalget. NFF kunne videre sørget for at flere turarrangører fikk muligheten til å selge billetter, for på den måten å sikre en mer effektiv konkurranse blant turarrangørene. Et annet alternativ kunne være å forby S&S eller eventuelle andre turarrangører å koble salg av billetter til salg av pakkereiser. Turarrangørens tilbud av pakkereiser måtte da eventuelt kunne bestilles uavhengig av kjøp av billetter. En oppheving av koblingssalget vil kunne føre til at sluttbrukerne vil få økt valgfrihet med hensyn til turarrangør og at turarrangør(e) som selger billetter får økt konkurranse fra andre aktører. Dette vil igjen kunne gi sluttbrukerne et bedre og mer variert tilbud av pakkereiser til kommende mesterskap. Etter tilsynets vurdering vil slike måter å organisere salget på redusere de konkurransebegrensende virkningene og kunne føre til at vilkårene for inngrep etter krrl § 3-10 ikke lenger er oppfylt.

Avslutningsvis vil Konkurransetilsynet be NFF om å holde tilsynet orientert om hvilke billettfordelingsavtaler NFF inngår i forbindelse med kommende mesterskap i fotball. Tilsynet ber om at eventuelle avtaler sendes tilsynet senest en uke etter at de er underskrevet.

[til toppen](#)